

Gyimóthy Gábor (Zollikerberg):

Egy és más: XIII. Gergely pápa naptár módosítása, a „Kitalált középkor”, az Avarok és Árpád származása

Lehet, hogy ezzel a (szerencsére viszonylag rövid) írással sikerül méginkább összezavarnom azt, ami már amúgyis rettentően zavaros, de nem baj.

Kezdjük a kitalált középkorral, ami Heribert Illig „találmánya”, elmélete. Szerinte a középkor azért „sötét”, semmitmondó, részben nemlétezőnek tűnő, mert egy része tényleg nem létezett. Szándékosan hamisítottak bele, kerekén 300 évet, szerinte pontosan 297 évet, mégpedig 614 és 911 között. Hogy miért és hogyan, azt meglehetősen vastag regényében: *Das erfundene Mittelalter* magyarázza meg és támasztja alá jónéhány érveléssel.

Erre a történészek azt mondták, hogy nagy marhaság.

Lehet, hogy tényleg az, bár a nagy marhaságot kiáltók nem nagyon magyarázták meg, hogy miért is marhaság. Sőt, mi több, Illig főérveivel szemben sosem hoztak föl ellenérveket, legalábbis tudtommal nem. Világért sem állítom, hogy Illignek igaza van, de érdemes megnézni két főérvét, melyek kétségtelenül arra mutatnak, hogy az időszámításunkkal valami nincs rendben.

Az egyik építészeti, építéstechnikai bizonyíték. Az aacheni dóm épületében, amely a mai időszámításunk szerint 800 táján épült, olyan csodás megoldásokat látni, amelyeket sehol máshol, korábban keletkezett épületekben nem lehet találni. Mintha a dóm fölépítéséhez szükséges tudás a semmiből pattant volna elő, hirtelen. Ami persze még nem magyarázza meg az időugrást, de ami utána következett, az igen. Illig állítása szerint azután, több mint 200 évig sehol, senki nem alkalmazta az ott látható építészeti fogásokat, trükköket. Ezt ő részletesen fejtegeti a könyvében. Nem vagyok építész, nem értek hozzá, de elhiszem neki, mert ha ez nem úgy lenne, ahogy ő állítja, akkor az állítását hihetetlen könnyen meg lehetne cáfolni, kézenfekvő tények bemutatásával. Egyik unokaöcsém, aki építész lett, elmondta nekem, hogy ezt a megmagyarázhatatlan, közel 300 éves, építészeti „tudásszünetet” így tanítják az egyetemen, mármint hogy ez tény.

Ez nehezen magyarázható olyan időben, amikor a városok versengtek az egyre nagyobb, egyre káprázatosabb, gótikus katedrálisok építésében, nem beszélve arról, hogy a tervezők, építőmesterek tanulmányozták egymás műveit és esetleg több városban is segédkeztek az ilyen épületek megalkotásában.

A másik – szerintem a legfontosabb, mert vitathatatlan bizonyíték – egyszerű, csillagászati tény. Mikor van a tavaszi nap-éj egyenlőség? Általában március 21.-én, de néha már 20.-án. Ilyenkor (és persze az őszi nap-éj egyenlőség idején is) a Nap sugarai merőlegesen érik a Föld forgástengelyét. Ez az a pont (például), amelynek visszatérésekor pontosan egy év múlt el, mégpedig ***csillagászatilag pontosan!*** Ez az, amihez óráinkat, naptárainkat kell igazítanunk, hogy lépést tartsunk az idő múlásával. Miért fontos ez? Miután a mezőgazdaságban, bizonyos munkálatokhoz nem lehet az időjárásra hagyatkozni, mert az gyakran kiszámíthatatlan dolgokat csinál, olyasmire kell igazodni, ami megbízható rendszerességgel következik be. Ez a Nap állása. Ha a naptárunk nem pontos, akkor a nap-éj egyenlőség (és minden más) csúszik valamelyik irányba és néhány száz év múlva (függően a naptár pontatlanságának mértékétől) egészen máshol van, mint ahol lennie kellene. Júliusz cézár, időszámításunk előtt 45-ben „üzembehelyezett” egy

naptárt, amely figyelembe vette, hogy egy év nem pontosan 365 nap, hanem – nagyjából – egy negyed nappal hosszabb. Tehát a négy évenkénti szökőéveket, már akkor kitalálták. A szökőévekben egy nappal hosszabb az év a február 28.-a utánra beiktatott egy-egy nappal. Igenám, csak az a bökkenő, hogy az év nem teszi meg nekünk azt a szívességet, hogy pontosan 365,25 napig tart, hanem (fölkerekítve) csak 365,2422 napig, ami a császár bácsi naptár-événel 11,23 perccel rövidebb. Megfordítva: a juliánusz-naptár évenként 11,23 percet siet, **az idő múlásához viszonyítva**. Viszonylag rövid számolás után kiderül, hogy ez 1 nap sietést tesz ki 128 évenként.

Miután a pontos naptár a katolikus egyház számára is fontos volt, mégpedig Húsvét idejének meghatározásához, ezt a csúszást meg kellett szüntetni. Tudjuk, hogy Karácsony mindig december 25.-én van, viszont Húsvét időpontját csillagászati esemény szabályozza: a március 20.-a utáni (azaz a tavaszi nap-éj egyenlőség utáni) holdtöltét követő, első vasárnapra esik. Már az első nikaiai zsinaton, 325-ben fölmerült a naptár módosítás kérdése, illetve már akkor belátták, hogy ez a módosítás előbb-utóbb szükséges lesz, hiszen a naptár már akkor közel három napot tolódott el az idő valódi értékétől.

Ezt a módosítást aztán – jóval később – XIII. Gergely pápa végeztette el 1582-ben, mégpedig 10 nap beiktatásával, illetve kihagyásával.

Hogy is van ez? Hát most beiktatás, vagy kiiktatás történt?? Furcsa dolog, hogy valamihez azért kell 10-et hozzáadnunk, hogy 10-zel kevesebb legyen... 1582. október 4.-én történt a furcsa, „matematikai merénylet”. Ez a nap csütörtök volt. A rákövetkező pénteket már **október 15.-ének nevezték ki**. Ez a „számszerinti ajándék”, 10 nap elvételéből állt, helyesebben átugrásából, kihagyásából. Vagyis a naptár számszerint tíz nappal hosszabbodott meg, de az időhöz viszonyítva tíz nappal rövidült.

XIII. Gergely pápa csillagászai kiszámították, hogy a különbség (a kiiktatandó idő) pontosan tíz nap, de, hogy lépésben **maradjon is** az idő és a naptár, kerek száz évenként kihagytak egy-egy szökőnapot. A kerek-százaz évszámok évében nincs szökőnap, kivéve, ha a szám 400-zal osztható (ezért volt 2000 szökőév). Kicsit pontosabban megnézve: hosszú időre elosztva (tehát beleszámítva a szökőnap száz évenkénti kihagyását is), a Gergely-naptár éve 365,2425 nap (szemben a Juliánusz-naptárral, amely 365,25 nap volt). Viszont a csillagászati év (igaz, kicsit fölkerekítve) 365,2422 nap, ami évente 0,0003 nap eltérést jelent, de ez már tényleg olyan elenyésző, hogy nem nagyon kell foglalkoznunk vele. (3333 évenként okoz 0,9999 nap, azaz kereken egy nap csúszást.) A Föld forgása is lassul, de az olyan kismértékű, hogy ebbe a számításba nem kellett belevenni.

Ezt a naptárt aztán bevezették. És ez az általunk azóta is használt gregoriánusz-naptár, vagy Gergely-naptár. A Gergely-naptár általános bevezetése évszázadokig elhúzódott, mert az egyes országok „saját szakállukra”, különböző időpontokban vezették be. Az oroszok például és ha jól tudom a görögök is, valamikor csak a huszadik század elején vették át.

Csak hogy most jön Illig és az asztalra csap. Nagyot! Aszongya: ha a csillagászok 1582-ben pontosan 10 nap kiiktatását javasolták, hogy a nap-éj egyenlőség tényleg március 21.-ére essen, **és az tényleg akkor van** (azóta is látjuk évről-évre), akkor – az ő számítása szerint – a naptármódosítás ideje, valójában nem lehetett 1582, hanem csak **1285!** Ugyanis 1582-ben a naptármódosításnak **13** napot (pontosan 12,7 napot) kellett volna figyelembe vennie, mert az időszámításunk előtti 45-től 1582-ig 12,7-szer telt el 128 év, azaz 12,7-szer egy nap csúszás!

Ezek bizony tények... Tessék utánaszámolni. És ez bizony nagyon harapós érv. Ha akkor tényleg 1582 lett volna, akkor a mai naptár és a „valós idő” között még mindig kereken három nap hiba lenne (de nincs...). Mindezt figyelmeztetésként, tulajdonképpen hinnem kellene Illignek, de semmiképpen sem hiszem – ha létezik is egy ilyen időcsúszás, helyesebben „naptár tévedés” –, hogy azt valakik, **szándékosan** iktatták volna be, eltörölve (kiradírozva)

az addig használt időszámítást. Sokkal inkább látom hihetőnek, hogy valahol, nagyon régen valaki tévedett és elkezdte az időt – mondjuk – Nagy Sándor halálától számolni és az valahogy elterjedt. Másolták kódexről kódexre... Nagy Sándor az időszámításunk előtti 323-ban halt meg, tehát, ha tényleg Jézus születésétől akartunk volna számolni, de a jelenlegi évszámunk, 2025, Nagy Sándor halála óta „számolódik”, akkor most 1702-t kellene írunk... Tovább bonyolítaná az ügyet, ha piszkálgatni kezdeném a Jézus születésének pontos időpontja körüli bizonytalanságot. Erre most nem térek ki, mert az külön történet lenne és nem is ide tartozik. Itt arról az időpontról van szó, ahonnan számítjuk naptárunk éveit és az szilárd pont. A rejtély megoldása lehetne, hogy Júliusz cézár naptára nem volt pontos. A csillagászai kicsit hanyagul kezelték az ügyet és az a közel három nap csúszás, már akkor benne volt. Ez nagyon valószínűtlen, mert a régiek (már a babilóniaiak!), ha valamit komolyan vettek, akkor az a csillagászat volt. De erre kőkemény bizonyíték az is, hogy a nikaiai zsinaton, 325-ben már három nap csúszásról panaszkodtak (a pontos eltérés 370 év alatt 2,96 nap volt). Akkor a naptár Illig szerint is rendben volt, mert ő (a szerinte szándékos) időkiesést 614 és 911 közé tette.

Amikor Illig könyve megjelent (és utána persze, hamarosan a magyar nyelvű kiadása is), nagy fölhördülés történt. Úgy tűnt, hogy Illig elméletét erősen alátámasztják képes krónikáink egyes állításai, illetve az, ami hiányzik belőlük. Erről Illig nem írt, mert nyilván nem ismerte krónikáinkat, pedig talán örült volna ezeknek a bizonyítékként használható érveknek.

Az egyik ilyen titokzatos dolog Álmos születése, ami a krónikák szerint 819-ben történt, mégpedig úgy, hogy Álmos Atilla ükunokájaként szerepel. Ugyanakkor, Atilla halálát 453-ra teszik, tehát az időtáv túl nagy ahhoz, hogy Álmos Atilla *ükunokája* lehessen, illetve, hogy az lehetett volna. A sorozat így hangzik: Atilla fia Csaba, Csaba fia Ed, Ed fia Ügyek, Ügyek fia Álmos, Álmos fia Árpád. Az egyik felsorolás még egy ivadékkal hosszabb. Abban Ügyek fiaként még egy Előd nevű előd is szerepel és az ő fia lett volna Álmos. (Itt most kihagyom, hogy Álmos anyukájának, Emesének a monda szerint még egy turullal is volt dolga...) Akárhogy számoljuk, mégha Álmos, Előd „közbeiktatásával”, az Atillától származó, ötödik nemzedék lett volna (tehát már *szépunoka* és nem ükunoka), születéséig az Atilla halálától számított 366 év, túl hosszú idő! Viszont mi történik, ha az Illig által hangoztatott – éppen ebbe az időszakba eső – 297 évet kivesszük a pakliból? 69 évet kapunk! Azaz, Álmos születése nem **819**-re esne, hanem – az Illig szerinti – **522**-re. Atilla 410 körül születhetett, tehát Csaba születhetett 432 körül, Ed – mindig 22 évet számolva egy-egy nemzedékre – 454 körül, Ügyek 476 körül, Előd 498 körül. És akkor Álmos vidáman születhetett volna 24 évvel később, 522-ben! A nemzedéksor, még Előd kihagyásával sem lenne lehetetlen...

A másik dolog az avarok „igazolatlan hiányzása” a krónikáinkból. Miután nem vagyok régész, nem akarom magam túlzottan beleártani ebbe az ügybe, csak kicsit. Ugyanis nem árt néha kétségbevonni olyasmit, ami évtizedek, vagy akár évszázadok óta kétségbevonhatatlannak tűnik. Ez nem csak a régészetre, hanem minden tudományra érvényes. És különösen akkor érvényes, ha egy bizonyos területen nem áll szilárd alapokon a tudás, hanem zűrzavar van. Illig említi az avarokat, azzal kapcsolatban, hogy Nagy Károly állítólag harcolt az avarok ellen. Viszont Illig tagadja Nagy Károly létezését is. Szerinte „kitalált alak”, mint ahogy az a bizonyos időszak a középkorban. Az ilyesmit persze, nehéz hinni, de nagyon, nagyon furcsa, hogy az avarok a mondáinkban nem jelennek meg sehol. A mondák, keletkezésük és „használatuk” idejében nem voltak bohóckodások. Lehet, sőt biztos, hogy bizonyos dolgokat fölnagyítva, eltúlozva mutattak be, vagy éppen fordítva lekicsinyítve, lényegtelennek föltüntetve. De, hogy valami olyan lényeges, mint egy nép

bejövetele, időszakos letelepedése, majd kivonulása egyszerűen kimaradjon nem csak egy, hanem az összes krónikából, arra a furcsa jelző túl enyhe. Egyébként, tisztességes mondák egy vezér, vagy király származási vonalát is nagyon komolyan vették. Akkoriban súlyt helyeztek ilyesmire, hiszen nem lehetett bemenni egy könyvtárba és utána nézni a dolgoknak. Érdekes, hogy egyes mondákat örült komolyan veszünk, például Atlantisz meséjét, vagy a vízözön mesét. A Földön mindenütt volt valamikor valamilyen rettenetes áradás, de nem akkora, hogy épeszű emberek elmenjenek az Ararátra és ott több ezer méter magasan Nőé bárkájának maradványai után kutassanak...

Na, akkor, hogy is van ez az avarokkal? Az előbb olvastam el a Mandiner cikkét, amelyben beszélgetést ír le Agócs Gergely néprajz és népzene kutatóval. <https://mandiner.hu/kultura/2025/03/elottunk-dolnek-le-ostortenetunk-es-nepzenekutatasunk-tabui-agoacs-gergely-a-mandinernek>

A cikk végén ott áll ez a nagyon-nagyon elgondolkodtató kérdés, hogy: *Lehet, hogy mi avarul beszélünk?* (És én akkor most avarul írok?) Mert a beszélgetés folyamán elhangzik az a feltevés, hogy Árpádék talán nem is tudtak magyarul. A nyelvet itt vették át az itt (már régóta) élő avaroktól, és ez az, amit mi magyarnak mondunk és hiszünk. Akkor talán azért nincs szó a krónikáinkban az avarok bejöveteléről, mert nem jöttek be: mindig is itt voltak! Sőt, a krónikákat is az egyenes leszármazottaik írták. Ezt persze most én mondom, nem a cikk és szép nagy marhaságnak hangzik. De vigyázzunk, vannak olyan elméletek, melyek szerint a magyarok mindig is a Kárpát-medencében éltek, tehát nem kellett hont foglalniuk. Illetve azok, akik idejöttek honfoglalni, csak hazajöttek, mert egyszer innen – legalábbis egy részük – talán kicsit keletebbre vándorolt. Ám vannak régészeti bizonyítékok. Sőt, László Gyula kettős honfoglalásról ír. Az első az avarok bejövetele lett volna? És azért nem volt szó avarokról, mert magyarok voltak, illetve azok, akik másodsorra jöttek ugyancsak avarok voltak, de ők azok, akiket tulajdonképpen magyaroknak nevezünk??

A dolog rettenetesen zavaros. Ha a magyarok mindig is itt éltek, tehát a honfoglalók nem üres területre jöttek, hanem „hazajöttek”, akkor miért kellett Zalának futnia?²⁷⁴ Nehéz lenne az akkori Kárpát-medencét „üres” területnek képzelni, hiszen a jégkorszakban ez volt a legelőkelőbb védett terület. Tele van az ország 6-7-8000 évvel ezelőtti települések nyomaival. Tolna–Baranyában szinte minden második falu határában rábukkanhatunk a „Festett edények” (vagy „Lengyeli”) kultúra nyomaira. A Dunától Keletre pedig majdnem ugyanolyan sűrűn találni a „Vonalmintás” kultúra maradványait. És, ha csak egy pillantást vetek a Wikipédián például, Pannónia római megszállására, szédülni kezdek attól a rajcsúrozástól, amit itt a legkülönbözőbb népek végeztek az utóbbi 2-3-4000 évben! Tudom, hogy nem minden szentírás, ami a Wikipédián található, de hát ez így van az egész történelemírásunkkal. Mit hiszünk el és kinek hisszük el, amit itt, vagy ott írásba foglaltak?

Kezdjük ott, hogy állítólag Trója bukása után – kereken 4300 évvel ezelőtt – 12 000 trójai jött a Dunántúlra és ott fölépítették Szikambriát. Igenám, de ezt 727-ben írta le valaki, vagyis hetyke 3000 évvel az esemény után! Nem csoda, hogy Szikambria létezését azóta is vitatják és főleg azt, hogyha létezett, hol lehetett? (Szerintem nem ártana Budakalász térségében „áskálódni”...) Most akkor ez mi – ha egyáltalán elhiszük? Tizenkétezer ember már egy nép? Talán igen, abban az időben, de csak akkor, ha nem az egész társaság trójai katonákból állt.

²⁷⁴ Zalán futása. Vörösmarty története, melyben a hont fogláló Árpádék kikergették Zalán, bolgár fejedelmet és persze a népét is. Vörösmarty az esetet a Gesta Hungarorumból vette. (Még valamikor '56 előtt olvastam a Lúdas Matyiban, hogy Zalán futását máig nem hitelesítették, mert lehet, hogy a megengedettnél nagyobb volt a hátszele...)

Aztán, 2300-2400 éve *kelták* telepedtek be. Hányan? Az már nép volt? Tényleg letelepedtek és utána itt is maradtak, vagy egyszer csak fölkerekedtek és továbbálltak? Nagyjából 2050 évvel ezelőtt a *dákok* nyomultak Erdély felől Nyugatra, és hogy mennyire nem lehetett üres a terület, az abból látszik, hogy véres csatákat vívtak a *szkordiszkuszokkal*, a *boiokkal* és a *tauriszkusokkal*. Hódításaiknak azonban nem sokáig örülhettek, mert néhány évtizeddel később a rómaiak kezdtek északfelé terjedni és leigázták a *szkordiszkuszokat* (úgy látszik ez a dákoknak nem sikerült teljesen), a *breukokat* és az *amantinokat*. Ezek kelta-pannon törzsek voltak. Nem tudom, mennyiben lehet ezeket népeknek nevezni, de kétségtelenül ott éltek, ezeken a területeken. A rómaiak alig tették be a lábukat a Dunántúl déli részére, amikor északról már germán népek, a *markomannok* és a *kvádok* veszélyeztették őket. 30 körül pedig már megjelentek a *szarmaták* a Duna-Tisza közén. A rómaiak aztán Dáciát is meghódították, mondjuk 106 körül, de ez erősen dél felől történhetett, mert ekkor a Duna–Tisza-közébe már bevonultak a *jazigok* is a szarmaták mellé.

A római birodalom közel-keleti határait annyira szorongatták a *pártusok*, hogy a rómaiaknak csapatokat kellett kivonniuk a Dunántúlról. Ebből is látszik, hogy a terület az első két században főleg csak katonailag birtokolt terület lehetett, de nem lehet népe sségbeli hódításról beszélni. Ekkor, 166-ban a pártusokat sikerült legyőzni, de a védtelenül hagyott Pannóniába északról germán törzsek törtek be. Az északabbra élő germán törzsek (*gótok*, *burgundok*, *vándalok*) délfelé szorították a markomannokat, kvádokat, *hermundurokat*, *naristákat*. Ezek bebocsájtást kértek Pannóniába, amit nem adtak meg nekik. Mire ők nem sokat vacakoltak, erőszakkal özönlöttek el a Dunántúlt. Öt évvel a betörésük után, 171-ben már Aquileiát támadták, amit már aligha lehet Dunántúlnak nevezni. Azaz, ez a germán lerohanás egészen komoly „rugalmas visszavonulást” jelenthetett a rómaiaknak. (Így nevezték a második világháborúban, ha egy csapattestnek hanyatt-homlok menekülnie kellett.) A rómaiak ellentámadásba lendültek, de akkor már a markomannokkal és kvádokkal szövetséges *longobárdok* és vándalok ellen is harcolniuk kellett. Közben a szarmaták, akik nyilván nem csak a Duna–Tisza-közét uralták, hanem az attól keletre lévő területeket is, elfoglalták Dáciát is. Ez már túl sok volt a rómaiaknak. 175 táján sikerült kikergetniük a szarmatákat Dáciából.

Itt aztán abba hagytam a kutatást Pannónia római megszállásával kapcsolatban, mert tényleg szédülni kezdtem a rengeteg (előtte részben sosem hallott) népek neveinek tömegétől. Pedig itt még csak a második század végénél tartunk... De ebből már untig eléggé látszik, hogy a Kárpát-medence történelmileg milyen „huzatos” hely volt. Tehát akkor, ha őseink „mindig is itt voltak”, azaz a Kárpát-medencében, akkor azt hogy csinálták? Igaz, Mario Alinei szerint, az *etruszkok* 2500 évvel ezelőtt a Kárpát-medencéből mentek át a mai Olaszország lábikrájának közepére és a magyarnak egy ősi változatát beszéltek. És akkor hol voltak a *szkiták* és mit csináltak? Nekik valamikor ugyanabban az időben szintén a Kárpát-medencében kellett rostokolniuk.

Na aztán jöttek a hunok. És az avarok? Azok még hunok voltak, vagy már magyarok, vagy egyáltalán nem jöttek, mert nem is léteztek és ezért nincs róluk szó? Ma persze már van róluk szó, mert mások írtak róluk és akkor van a régészet. Itt nekem rettenetesen sok kérdés súlya húzza le a kételkedő-batyumot. Hány emberből állt egy nép ezer éve? Mennyire pontosan azonosítható egy-egy sírban talált lelet? Ez hun sír, ez avar sír, ez honfoglalás kori magyar sír, stb. Honnan tudni, hogy egy „avar sírban” tényleg avar nyugszik-e és nem csak olyan valaki, aki egy avartól vett, kapott, vagy akár rabolt fölszerelést? Hány ezer avar sírt találtak az országban? Mennyire pontos egy sír korának meghatározása? Ebből milyen pontosan lehet megállapítani, hogy meddig éltek avarok az országban? Vagy el se mentek? Beolvadtak? Az egy bizonyos időszakra tehető sírok mennyiségéből, milyen pontosan lehet megállapítani, hogy az akkor milyen lélekszámú nép volt? Hol éltek még avarok? Azok sírjai mennyire hasonlítanak a Kárpát-medencében talált „avar sírokra”? Mit mondanak a gének?

Történtek-e génevizsgálatok? Ha igen, hány esetben? Úgy tűnik, hogy a gének – ma már – „szavahihetőek”, de csak akkor, ha nem néhány kevéske személy génjeit vizsgálták. Persze az egész régészetet nem lehet kétségbevonni, illetve lehet, de az marhaság lenne. Viszont nagy különbség, hogy szinte minden második helység határában megtaláljuk egy 7000 évvel ezelőtti település maradványait, vagy találunk, mondjuk 100 „avarkori” sírt, amiről azt hisszük, hogy azok avar sírok. (Elnézést kérek a régészektől, ezek – ami az avarokat illeti – , csak hasszámok, lehet, hogy erősen tévedek.)

Engem ez az avar titokzat nem hagy nyugton. Bocsánat, ha most másokat is idegesítettem vele. Rendben van, a Kárpát-medence nagy, és akkor nem volt millió lélekszáma egy-egy népnek. Ráadásul a különböző írásokban, a nagyon különböző szerzők más-más névvel illették néha ugyanazt a népet. És a terület nem volt olyan könnyen átjárható, mint ma, hiszen a kacskaringós Tisza mentén maláriadús mocsarak léteztek (ezért persze, ha egy nép keletről „beáramlott” a Duna–Tisza-közébe, nagyon valószínű, hogy egy része nem maradt meg a Tiszától keletre is). De mégis, az a népnövekedés, ami a Kárpát-medencében zajlott, nehezen elképzelhetővé teszi, hogy ott egy nép – számottevő mennyiségű emberrel – évezredekig nyugodtan éldegélhetett volna. Ezért én erősen hiszek a honfoglalásban – akárhányszor „menetben” zajlott – és abban is, hogy számottevő tömegekről volt szó, noha persze nyilván nem „üres” Kárpát-medencébe „tolakodtak be”. Abban is hiszek, hogy magyarul beszéltek és nem az itteni, „túláramlott”, vagy akár leigázott nép nyelvét vették át (bármik is voltak az itteniek), hanem fordítva, ők adták át és terjesztették el a magukkal hozott nyelvet. Amiről ritkán beszélünk, a népzene is keletre mutat, ahonnan hoztuk, és az éppolyan egyenletesen oszlik el a magyarlakta területeken, mint a nyelv. És amiről még sokkal ritkábban beszélünk, a behozott háziállatok egész sora. A szürkemarha, a mangalica, a rackajuh, a komondor és még néhány más kutyafajta, nem terjedhetett volna el olyan egyenletesen, ha nem hozták volna be belőlük tekintélyes mennyiséget. Vagy a széleskörű elterjedésük oka, éppen a már ittélő háziállatokkal szembeni „magasabbrendűség” lett volna? Alig hiszem.

Amikor Pécsen jártam iskolába (1947-48-ban), hallottam, hogy a nem túl távoli Jakab-hegyen „avargyűrűk” vannak. Sajnos sosem jutottam oda, pedig már akkor nagyon érdekelt a régészet. Kétségtelenül valamilyen, köralakú kőerődítmények maradványai lehettek, de most hiába keresem, nem találok róluk semmit. Lehet, hogy azóta kiderült, hogy azok sem voltak valódi avarok?²⁷⁵

Zollikerberg, 2025 III. 19.

²⁷⁵ A sok-sok e cikkben feltett kérdés válasza és a hangoztatott hitek megerősítése vagy elvetése nemcsak a jelen történéseinek feladata, hanem minden érdeklődőnek szívügye. Ajánlani tudjuk az utóbbi évtizedek független kutatóinak minden írását, amelyek ebben a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által működtetett folyóiratban, ill. kiadványainkban megjelentek, mert igen sok jó válasz van már, és ha ellentmondások, azt ki kell az értelmes vitának küszöbölnie amennyire lehet, s ha még nem lehet, ki kell jelölni a további kutatás tárgyait. – *A szerk.*